

Otázka: Krajina a životní prostředí

Předmět: Zeměpis

Přidal(a): joha

Krajina

= ucelená část krajinné sféry, tvořená přírodními i kulturními sférami

- Skládá se z prvků a složek:
- Prvky- součást složky, nedá se rozdělit (strom)
- Složky- skládá se z několika prvků (les)

Historický vývoj krajiny

- Geologické procesy = utváření Země,
- vnitřní- pohyb litosférických desek, sopečná činnost, vrásnění
- vnější- zvětrávání, činnost ledovců
- Tvorba makroklima = podnebí v určité oblasti (tropický podnebný pás, polární oblasti...)
- Tvorba makroreliefu = vzhled povrchu v určité oblasti (údolí, hory, pohoří...)
- Tvorba půdy
- Lidská činnost- člověk si začal přizpůsobovat krajinu tak, aby mu byla co nejvíce užitečná
- Zemědělství- zakládání polí, sadů, vinic, vypalování lesů...
- Nejhůře krajina vypadala za 30-ti leté války
- Nejlépe v 18. stol.- baroko, před průmyslovou revolucí (těžba)

Vlastnosti krajiny

- Složky a prvky vytvářejí strukturu krajiny. Struktura krajiny může být:
- **Proměnlivá (dynamická)**– mění se vlivem různých faktorů (klimatické, činnost organismů, člověk). Můžeme sledovat denní a sezónní proměnlivost krajiny.
- **Stálá (stabilní)**– relativně stále stejná krajina, odolná vůči různým faktorům, např. lesy, které tu vždy zůstanou
- **Rozmanitost**– Nejrozmanitější je krajina z velkou horizontální i vertikální členitostí. Rozmanitost snižuje svým zasahováním člověk, např. těžba.
- **Únosnost (potenciál)**– co všechno příroda vydrží, jak moc se dá využít
- Řízená rekultivace- člověk obnovuje zničenou krajinu- jezera v lomech
- Neřízená rekultivace- zničená krajina se obnovuje sama- růst náletových stromů (bříza)

Činitelé narušující stabilitu krajiny

- Katastrofy (požár, potopa, zemětřesení, tornáda)
- Vodní a větrná eroze
- Zemědělství- změny povrchového odtoku, odlesňování, vypalování, chemizace, nevhodné plodiny, odnos půdy
- Vznik velkých staveb
- Urbanizace- průmysl, doprava, stavby, lidé-> mikroklima: tepleji
- Doprava- zábor půdy, znečišťování podzemních vod, zplodiny do ovzduší, havárie tankerů, letecká – ničí ozon.vrstvu

Činitelé stabilizující krajiny

- Vhodný vegetační kryt – lesy, hory
- Bezorebné obdělávání půdy – snižuje erozi
- Vhodný horninový podklad
- Ochrana krajiny- zachovávají se tak původní složky, takové jaké byly, čímž udržují stabilitu přírody

Rozdělení krajiny:

Přírodní

- Není ovlivněna člověkem
- v současné době už téměř neexistuje
- Antarktida, pralesy, vysoko v horách, Mariánský příkop

Kulturní

- Na jejím vývoji se podílel člověk
- Narušená- změněny složky krajiny, má pořád šanci na obnovu (zemědělské plochy, okolí měst)
- Kultivovaná- zásah člověka v souladu s přírodou, je zachována její rovnováha (řídce osídlené oblasti např. v horách)
- Devastovaná- není možná obnova krajiny, pouze za pomoci člověka (těžební oblasti, hustě osídlené oblasti, průmyslové oblasti)
- v kulturní krajině se objevují 3 skupiny geografických objektů:
- Uzly- velká koncentrace aktivit na malém prostoru, slouží k přemísťování obyvatelstva a produktů
- Sítě- trasy sloužící k přemísťování uzlů -komunikace
- Povrch- dvourozměrný plošný tvar -les

Rozdělení krajiny podle účelu

- Zemědělská- původní rostlinstvo bylo nahrazeno plodinou -sady, vinice, často vypalování, desertifikace
- Lesohospodářská- lesy vykáceny, zasazování nových stromů, převládá jeden druh
- Těžební- na povrchu přímo horniny, chybí rostlinstvo
- Městská- přírodní složky byly změněny, výtvořily člověka
- Průmyslová- silně znečištěné prostředí -elektrárny, dochází ke znehodnocování
- Ovzduší- popel, prach, smog- snižuje slun. záření -> dýchací potíže, pálení očí
- Vody, řek- odpad z chemických, papírenských a některých potravinářských továren, ropné výrobky, čistící a prací prostředky
- Půdy

Funkce krajiny

Přírodní: Poskytování podmínek pro život

- hydrická
- klimatická
- půdotvorná
- biotická

Kulturní:

- hospodářská- těžba, ukládání odpadů, využití k dopravě
- obytná
- rekreační

Životní prostředí

= systém složený z přírodních, umělých a sociálních složek, vše co vytváří přirozené podmínky pro existenci organismů (vč. člověka), poskytuje nám základní potřeby

- Složky životního prostředí:
- Neživé (anorganické)- voda, půda, ovzduší, horninové podloží
- Živé (organické)- organismy

Životní prostředí je ovlivňováno:

Zemědělstvím

- Hnojení a postřiky- mění složení půdy
- Těžké stroje- vyjezdí cesty
- Snížení pestrosti plodin- změna druhové skladby
- Rušení luk
- Zánik mokřadů

Vodním hospodářstvím

- Přehrady tlačí na podloží, hlučné
- Ovlivňují život v řece
- Zavlažování, odvodňování
- Může dojít ke změně klimatu a vzniknout až poušť

Těžbou

- Povrchová- propady půdy, únik jedovatých plynů, látek, měsíční krajiny, krátery, hodně prachu, Mostecká pánev, Podkrušnohoří, Chebská p., Sokolovská p.
- Hlubinná- velké propady půd, propad i vesnic, méně vidět v krajině, znečištění podzem. vod, Ostravsko
- Chemická- těžba zlata pomocí rtuti

Průmyslem

- Zarovnávaní terénu, továrny ve městě (smog)
- Ovzduší je znečišťováno CO₂-> skleníkový efekt
- Ozonová díra (největší díry na pólech, také Austrálie a Jižní Amerika)
- okyselené vody, málo O₂ ve vodě, kyselené půdy-> úhyn organismů, omezené schopnost fotosyntézy, oslabená imunita člověka

Dopravou

- Hluk, výfukové plyny (CO₂), přejíždění zvěře

Cestovním ruchem

- Devastace živ. prostředí- zabírá půdy, odpadky, hluk, výfukové plyny aut, jakost vody
- za posledních 50 let lidé poškodili 60% globálních ekosystémů
- ničení životního prostředí má za následky například globální oteplování, zvětšování ozonové díry, kyselé deště nebo znečištěné ovzduší
- člověkem neovlivněné části povrchu dnes neexistují

Trvale udržitelný rozvoj = rozvoj společnosti, který uspokojuje potřeby přítomnosti, ale zároveň neohrožuje uspokojení potřeb budoucích generací

- Obnovitelné zdroje- zdroje, které se nedají vyčerpat (sluneční záření, vítr)
- Snížení uhlíkové stopy: továrny- omezení, auta- elektromotory, papírové tašky...

Globální problémy

Globální oteplování

- Od průmyslové revoluce se do ovzduší vypouští čím dál tím více plynů-> skleníkový efekt-> Země se otepluje-> tání ledovců a polárních oblastí-> zvyšování hladiny moří a oceánů-> můžou zmizet některé státy (Nizozemí)
- Pokud se průměrná teplota zvedne o dva stupně Celsia, prakticky vymizí korálové útesy a změní se celý ekosystém oceánů
- Může dojít k obrovským klimatickým změnám, posun podnebných pásem až o 500 kilometrů a zvýšení mořské hladiny o desítky metrů

Přelidnění

- Stav kdy prostředí neposkytuje dostatek zdrojů pro obživu populace
- Příčiny: nárůst plodnosti, pokles úmrtnosti, rychlý nárůst byl způsoben prům. revolucí
- Rozvojové země, Afrika, Asie (Čína, Indie)
- Čína- snaha řešit problém s přelidněním a snížit počet obyvatel- politika jednoho dítěte, propagace antikoncepce, nucené potraty, sterilizace-> způsobilo nerovnoměrné pohlavní rozprostření, preference mužských potomků, když čekali děvče-> potrat. Čína současně řeší problém s nízkou porodností, protože se rodí málo dětí, z důvodu finanční nevýhodnosti pro rodiče. Trpí také nedostatkem pracovní síly a nízkému počtu mladých lidí- roste průměrný věk obyvatelstva.
- Následkem přelidnění je: hlad- zemědělství není schopno uživit tolik obyvatel, nedostatek vody, vznikání chudinských částí ve městech- slamy (Asie), znečišťování živ. prostředí - kvůli stavění továren, využívání dopravních prostředků

Velké množství odpadu a plast v oceánu

- Mořští živočichové si myslí, že je plast potrava, spolykají ho a my pak konzumujeme ryby i s plastem, který uvolňuje různé chemikálie
- Odpad na skládkách- kontaminuje půdu a vodu, smrad
- Pálení odpadu- vypouštění jedovatých plynů do ovzduší
- Některá města mají tolik odpadu, že ho musí exportovat (New York)

Další globální problémy

- Rozšiřování pouští- vyčerpání zemědělské půdy, snižování úrodnosti půd, úbytek podzemní vody-> desertifikace,
- Bohatý sever x chudý jih
- Hlad, nemoci, nezdravý životní styl
- Negramotnost
- Nerovnoprávnost muži x ženy, mezi etnickými skupinami, náboženství
- Kácení lesů
- Válečné konflikty